

L.A.'s best bewaarde geheim

Theater in de schaduw van Hollywood

Johan Thielemans bezoekt Los Angeles. Daar leeft en werkt Laura Fox, binnenkort te gast op Antwerpen 93. Een portret van theatermakers op de rand van de bestaanszekerheid.

Als ik in Gent bij de aftiteling van Tim Robbins politieke film *Bob Roberts* zie dat er leden van de Actors Gang hebben meegewerkt, zet me dat op het spoor van een theatergroep uit Los Angeles. Enkele weken later in L.A. verneem ik van Sylvie Drake, recente bij de invloedrijke *The Los Angeles Times*, dat zij de Actors Gang als het meest opwindende gezelschap van L.A. beschouwt.

Ik ga de troep opzoeken en zie een van hun produkties. Tracy Young heeft tesamen met de leden van het gezelschap de tekst *Hysteria* geschreven. Het stuk behandelt courante feministische thema's en is daarom een goed voorbeeld van de artistieke optie van de Actors Gang: ze willen duidelijk politiek theater maken. In *Hysteria* worden vrouwen van nu geconfronteerd met een stuk feministische geschiedenis uit de negentiende eeuw. Mannen zijn ofwel dwazen, lafaards of Victoriaanse sadisten. De vrouwen daarentegen zijn martelaressen, idealisten en rebellen. Er komt één tedere liefdesverhouding is voor, en die is lesbisch: verhoudingen met de mannelijke sexe betekenen niets dan miserie. Thema's die het bij de Amerikaanse linkerszijde goed doen, maar die weinig aanleiding geven tot subtiliteit. De bedoelingen zijn duidelijk, de uitwerking is onscherp, de stijl eclectisch en het acteerwerk van zeer ongelijk niveau. Interessant als uiting van de veelbesproken 'politieke correctheid' die het Amerikaanse culturele en academische leven beheerst, maar geen voltreffer.

Zestig stoelen

De troep voert dit stuk op in een kleine zaal, het Second Stage Theater op Santa Monica Boulevard, Hollywood. In het pro-

grammabladd lees ik dat Paul Newman en Robin Williams 'superpatrons' zijn, en tot de gewone 'patrons' of beschermheren behoort regisseur Robert Altman. Dat alles klinkt fabuleus, maar de realiteit is minder glorieus. Het zaaltje telt een zestigtal stoelen en is niet meer dan een klein winkelpand dat tot een theatertje is omgebouwd. De accommodatie van het Gentse Nieuwpoorttheater is in vergelijking hiermee riant te noemen, al was het maar omdat ze in Gent een ruimte hebben voor een bar, en er in het Amerikaanse zaaltje bij de ingang net plaats is voor een drankautomaat en twee stoelen: het foyer. Als de acteurs beginnen te vertellen over hun bestaan, luister ik met verbazing.

In L.A. zijn er zo een vijftigtal kleine theaterhuizen op een bevolking van dertien miljoen mensen. De vakbonden hebben beslist dat de volle gage alleen moet betaald worden als een zaal honderd plaatsen telt. Het gevolg is dat al deze theaters maximum negenennegentig zetels tellen, terwijl er zeer veel zalen zijn waar slechts vijftig of zestig mensen binnen kunnen. Het gevolg hiervan is dat de theaters economisch gezien onleefbaar zijn. Daar dit Amerika is, is de steun van hogerhand heel klein. Er bestaat wel een systeem van subsidies, maar de kleine gezelschappen zien dat vaak niet zitten omdat aan het overheidsgeld ook verplichtingen vastzitten. Liever arm maar vrij, vinden vele theatermakers. De voorstellingen brengen natuurlijk niets op: de tickets kosten doorgaans 10 dollar (terwijl in de zes grote theaters, waar filmactrices als Gena Rowlands optreden of waar musicals zoals *The Phantom of the Opera* lopen, de prijzen tussen 20 en 60 dollar liggen). Het sommetje is vlug gemaakt: bij de

vertoning van de Actors Gang betaalden vijftig mensen 10 dollar en op het pieklein toneel stonden een tiental acteurs.

Monologen

Hoe kan je in deze omstandigheden een produktie opzetten? Dat vertelt ons Laura Fox, een regisseur die sinds kort tot de Actors Gang behoort en die dit jaar in het kader van de Ark Antwerpen 93 haar werk bij ons zal tonen. Al is Laura Fox sinds kort lid van de Actors Gang, toch blijft ze daarnaast haar eigen gezelschap bewaren. Als Fox een produktie wil opzetten, gaat ze met haar project bij mensen langs die haar financieel willen steunen. Pas als ze dat budget bij elkaar heeft gekregen, kan ze aan het werk; dan engageert ze acteurs, huurt ze een zaal en begint ze te repeteren. Financieel hebben de vertoningen weinig te betekenen, en dat hoeft ook niet, want de kosten van de produktie zijn van te voren gedekt. Acteurs die meewerken, krijgen een minimale vergoeding, vaak net genoeg om een broodje te kopen en met de auto naar de schouwburg te rijden. Waarvan leeft dan zo een acteur. Ik kom het te weten van Brett Hinkley, een van de oprichters van de Actors Gang. Hij werkt over dag om aan de kost te komen en 's avonds en in het weekend doet hij aan toneel. De repetitieschema's houden daar rekening mee. Andere leden van de troep zoeken werk bij de televisie: gelukkig maakt men in L.A. veel soap opera's waarin een klein rolletje graag meegenomen is. De anderen werken vaak als kelner. Het is een cliché, zegt Hinkley, maar het is absoluut waar.

Je moet dus al van theater bezeten zijn om aan de slag te blijven. "Als de acteurs en actrices in deze moeilijke omstandigheden vijfendertig worden", vertelt Sylvie Drake mij, "stellen ze zich vragen over hun toekomst en over hun sociale positie. Voor zeer velen betekent het dat ze uitkijken naar een andere job. Je ziet hier vooral toneel met jonge mensen, en ik heb zeer veel acteertalent zien verloren gaan."

De economische situatie verklaart waarom er zeer veel monologen worden gepresenteerd. Een heel apart genre is de 'improvisatie'. Het is een vorm van toneel die veel te maken heeft met politiek cabaret. Het model is Second City, een gezelschap uit Chicago, waaruit de bekende toneel- en filmregisseur Mike Nichols is voortgekomen. In L.A. zelf zijn er een paar gezelschappen die zich presenteren als 'de zonen en dochters' van Second City. De reden van het succes van de formule: het is erg goedkoop om deze shows te maken, maar de kwaliteit ervan is erg wisselend.

Rauw en vitaal

En Tim Robbins: heeft hij nog wat met de Actors Gang te maken? Robbins heeft aan de UCLA, de universiteit van L.A., gestudeerd en met jaargenoten een theatergezelschap opgericht. Hij is er van bij het begin de artistieke leider geweest, en is dat nog steeds. De belangrijkste ervaring zijn voor hem de Olympische Spelen van L.A. geweest, waar een zeer uitgebreid cultureel programma aan vast zat. In de rand van de voorstellingen van het Théâtre du Soleil gaf Ariane Mnouchkine workshops. Een revelatie voor Robbins: Mnouchkine toonde wat een niet-realistische, theatrale stijl was. Maskers, commedia dell'arte, styling. Robbins was overtuigd en hij leidde zijn medespelers in deze technieken op. De Actors Gang blijft workshops organiseren om de nieuwe medewerkers in te wijden in hun speelstijl. Als artistiek directeur heeft Robbins de politiek van het gezelschap als volgt omschreven: het gezelschap wil nieuwe teksten maken en spelen, en het wil klassieke teksten een nieuwe lezing geven. De voorstellingen van de Actors Gang moeten 'rauw en vitaal' zijn. Het gezelschap wil sociale en politieke houdingen onderzoeken en aanzetten tot actie. Dit programma heeft het gezelschap trachten waar te maken met enceneringen van *Woyzeck* (met een referentie aan de homeless-problematiek van de stad) en met *Klub*, een stuk over een decadent kabaret, geschreven door Robbins zelf. De kritiek was laaiend enthousiast.

Robbins is ondertussen wereldberoemd geworden. 1992 is voor hem een uitzonderlijk jaar geworden als schrijver, regisseur en hoofdrolspeler van de politiek film *Bob Roberts*, en als de veelbesproken hoofdrol in Robert Altman's *The Player* (Robbins kreeg een nominatie voor beste acteur van het jaar). Dat Hollywood-succes (DE droom van iedere acteur in L.A.) heeft niet belet dat Robbins met hart en ziel verknocht blijft aan zijn gezelschap en zijn oude vrienden. Iedereen met wie ik spreek is het erover eens dat de troep alleen verder kan bestaan omdat Robbins voor een ruime financiële steun zorgt. Ik kan me niet van de indruk ontdoen dat ik zoveel gunstige reacties op het werk van de Actors Gang hoor omdat de reputatie van Tim Robbins, de man die het in Hollywood gemaakt heeft, op de acteurs en actrices afstraalt.

L.A.'s geheim

Als je de achtergrond van het theater in L.A. kent, begrijp je makkelijker welk een geschenk uit de hemel het was, toen Laura Fox van een Canadese vriend een telefoon kreeg met de vraag of ze een productie wilde

Laura Fox / Johan Thielemans

opzetten voor Antwerpen 93. Ze kreeg meteen een budget, en vliegtuigtickets om naar Europa te gaan. Ze was zelf aan het dromen van een encenering van *De Vrede* van Aristofanes, en het bijeenbrengen van geld ging zeer moeizaam. Dat project heeft ze even opzij gezet om voor Antwerpen mensen samen te zoeken die iets over het L.A. van vandaag kunnen laten zien. Ze heeft alvast erg jonge rappers aangesproken en de voorname zangers van de F.A.M.E.-kerk. Deze religieuze organisatie die de bourgeois kant van de rellenwijk Southcentral vertegenwoordigt, beschikt over een fenomenaal koor: elke kerkdienst is, gratis en voor niets, een swingend concert. Met deze zeer uiteenlopende mensen, rappers en gospelzangers, hoopt Laura Fox een op maat gesneden vertoning te maken. Na Antwerpen 93 wordt het weer L.A. met de frustrerende zoektocht naar het geld voor Aristofanes.

Enkele jaren geleden wilde L.A. zijn cultureel imago oppoetsen en een internationaal festival opzetten. De initiatiefnemers trokken er Peter Sellars voor aan. Als ik zijn naam in de gesprekken laat vallen, zie ik wat zure gezichten. Sellars wordt als een buitenstaander bechouwd, een geïmporteerde reddende engel, die plots over geld kon beschikken. Het is een nieuwe miskenning van het eigen, plaatselijke talent, hoor ik theatermakers, schilders en journalisten zeggen. Tot nu toe heeft Sellars kunstenaars uit andere culturen en andere landen aangetrokken, terwijl de nood in L.A. even groot blijft. Wellicht komt daar enige verandering in na

1993 want het festival heeft een oproep gedaan tot alle kunstenaars van L.A. om voorstellen in te dienen voor het project *Crossing L.A.*. In de oproep lees ik dat Sellars belooft dat het project absoluut tot een van de hoogtepunten van het festival zal worden "a fabulous exposition of artists from across the city".

Dat de theatermakers van L.A. 'fabulous' zijn, daarvan is recensente Syvie Drake overtuigd, alleen heeft men ze nog niet ontdekt, voegt ze daaraan toe. "Dat hier zoveel theatertalent aanwezig is, is het best bewaard geheim van de stad", vindt ze, "maar ja, lees er mijn eigen krant maar op na: de mensen hier hebben alleen belangstelling voor wie een nieuwe rol in een soap opera krijgt, het theater telt in deze stad echt niet mee."

Johan Thielemans